

Bart Maddens in De Tijd van 12-5-2005

VLD en sp.a lijden aan Vlaamse normvervaging

Het bijna-akkoord voor Brussel-Halle-Vilvoorde (BHV), waar de onderhandelaars van de VLD en de sp.a zich blijkbaar in konden vinden, doet onvermijdelijk denken aan het Egmontpact. 'Geen nieuw Egmontpact', roepen de Vlaamsgezinden al weken in koor. Maar als we de Egmont- en Stuyvenbergakkoorden van 1977-1978 nuchter vergelijken met het compromis dat eergisteren ei zo na werd afgesloten, komen we tot een andere conclusie, stelt **BART MADDENS. Dat compromis zou een stuk nadeliger uitgevallen zijn voor de Vlamingen.**

Met het Egmontpact kregen de Franstaligen in de rand het recht zich in te schrijven in een Brusselse gemeente en daar ook te gaan stemmen. Dat recht verschilde echter in vele opzichten van wat nu op tafel lag. Het Egmont-inschrijvingsrecht was beperkt tot de zes faciliteitengemeenten, stukken van zeven bijkomende gemeenten en nog drie wijken, al bij al een relatief beperkt gebied in de onmiddellijke Brusselse rand. Het inschrijvingsrecht omvatte slechts een fractie van het territorium van de zestien gemeenten plus zes faciliteitengemeenten die nu onder het regime van het inschrijvingsrecht zouden vallen.

Het Egmont-inschrijvingsrecht was eeuwigdurend in de zes faciliteitengemeenten, maar bleef slechts beperkt tot een periode van twintig jaar in de andere gemeenten. Mocht het Egmontpact realiteit geworden zijn, dan waren we er nu al van af, ten minste als we de faciliteitengemeenten buiten beschouwing laten.

Zware toegevingen

In dat laatste opzicht loopt het bijna-akkoord wel gelijk met het Egmontpact. Zowel toen als nu moesten de Vlamingen vooral over de faciliteitengemeenten zware toegevingen doen. Naast het eeuwigdurende inschrijvingsrecht moesten de Egmont-onderhandelaars ook toestaan dat in de faciliteitengemeenten Franstalige gemeenschapscommissies werden opgericht, bevoegd voor culturele aangelegenheden. Die constructie lijkt sterk op het voorstel dat nu voorlag: de Franse Gemeenschap in de zes faciliteitengemeenten bevoegd maken voor bepaalde zaken. Dat was en is een belangrijke inbreuk op het territorialiteitsprincipe en een aanzienlijke uitbreiding van de faciliteiten.

Al bij al overweegt de indruk dat de Vlaamse Egmont-onderhandelaars van weleer en de BHV-onderhandelaars van nu de zes faciliteitengemeenten als een verloren zaak beschouwden. Maar in ruil daarvoor zijn de Egmont-onderhandelaars er tenminste in geslaagd de schade in de rest van Vlaams-Brabant te beperken. En dat kan niet gezegd worden van de huidige onderhandelaars.

Inschrijvingsrecht

Een ander belangrijk verschil met vandaag is dat alle Franstaligen die van het Egmont-inschrijvingsrecht gebruik wilden maken zich naar Brussel moesten verplaatsen, zowel voor een heleboel administratieve verrichtingen als om te gaan stemmen. De Vlamingen spraken daarom enigszins smalend van

'rugzakfranstaligen' en rekenden erop dat de meeste Franstaligen tegen de verplaatsing zouden opzien en uit gemakzucht geen gebruik zouden maken van het inschrijvingsrecht. Dat lag in de lijn van de verwachtingen omdat het inschrijvingsrecht betrekking had op een pakket verrichtingen dat als geheel te nemen of te laten was. Franstaligen konden met andere woorden niet kiezen om in Brussel te gaan stemmen, maar hun fiscale aangelegenheden in de eigen gemeente af te handelen.

Bij de regeling die nu op tafel lag, wordt de lat veel lager gelegd voor de Franstaligen in 22 Vlaams-Brabantse gemeenten: ze kunnen op Brusselse lijsten stemmen zonder overige administratieve implicaties en zonder veel bureaucratische beslommeringen. En dat geldt natuurlijk a fortiori voor de inwoners van de zes faciliteitengemeenten die zich niet zouden hoeven te verplaatsen.

De les van Voeren

In zestien andere Vlaams-Brabantse gemeenten zouden de Franstaligen wel naar Brussel moeten gaan stemmen, en ook nu weer leken de Vlamingen erop te rekenen dat dat voor de Franstaligen te veel moeite zou zijn. Eigenaardig genoeg lijkt het voorbeeld van Voeren - waar de kiezers de mogelijkheid hebben in Aubel te stemmen - hen in die overtuiging te sterken.

Nochtans toont het voorbeeld van Voeren precies aan dat de Franstaligen zich wel degelijk relatief massaal verplaatsen om op Franstalige lijsten te kunnen stemmen. Dat aantal daalt zeer geleidelijk, maar toch gingen in 2003 - precies 15 jaar na de invoering van het inschrijvingsrecht in Voeren - nog steeds 1.180 Franstaligen stemmen in Aubel. Dat is 45,4 procent van het aantal ingeschreven kiezers in Voeren en 47,3 procent van de ingediende stemmen. Marginaal kan dat bezwaarlijk worden genoemd.

Vlaamse normvervaging

Men kan zich niet van de indruk ontdoen dat de Vlaamse onderhandelaars van vandaag bereid waren fundamentele toegevingen te doen die voor de Vlaamse onderhandelaars van 1977-1978 absoluut onbespreekbaar waren. De splitsing van Brussel-Halle-Vilvoorde over de hele lijn werd toen beschouwd als de normaalste zaak van de wereld en een logisch gevolg van een op territorialiteit gebaseerd federalisme.

Het hoger beschreven en al bij al vrij beperkte inschrijvingsrecht was de uiterste toegeving waartoe de Vlamingen - na nog veel meer nachtelijke onderhandelingen dan nu - bereid waren. Verdere eisen zoals de uitbreiding van het inschrijvingsrecht tot buiten de onmiddellijke Brusselse periferie botsten toen op een Vlaams 'no pasarán'. Maar 25 jaar later blijkt aan Vlaamse kant een normvervaging te zijn opgetreden. Wat in 1977-78 nog onbespreekbaar was, staat vandaag kennelijk in de etalage.

Die normvervaging liet zich overigens ook al voelen tijdens de onderhandelingen over de staats hervorming van 2001. Zo blijft het verbazen hoe gemakkelijk de Vlaamse meerderheidspartijen de in 1988 zo moeizaam verworven bescherming van de Vlaamse minderheid in Brussel in belangrijke opzichten ongedaan hebben gemaakt. Nochtans droegen precies die beschermingsmaatregelen er in belangrijke mate toe bij dat de staats hervorming van 1988-89 in Vlaanderen werd beschouwd als een evenwichtig en aanvaardbaar compromis. De Brusselwet, zoals die in 2001 werd aangepast (aanpassingen die nadien grotendeels werden vernietigd door het Arbitragehof), zou in 1988 op heftig

Vlaams verzet zijn gestuit en allicht nooit door het parlement zijn geraakt.

Senaat

Hetzelfde fenomeen van normvervaging doet zich nu ook voor voor de hervorming van de Senaat. Er is wel enige gelijkens tussen het Egmontpact en het bijna-akkoord. Zowel toen als nu werd gedacht aan een getrapte samenstelling van de Senaat, op basis van de deelparlementen. Maar het grote verschil is dat de paarse meerderheid van nu, in tegenstelling tot de Egmont-onderhandelaars, een paritair samengestelde Senaat voor ogen heeft. En dat was in de jaren zeventig en tachtig ongetwijfeld een brug te ver voor de Vlamingen. Het compromis toen bestond er precies in dat de pariteit werd ingevoerd op het niveau van de regering, maar niet op dat van het parlement. Voor een dubbele pariteit - op uitvoerend én wetgevend vlak - zouden zelfs de redelijkste Vlamingen op dat moment gepast hebben.

'Onbespreekbaar'

Maar de tijden zijn veranderd. 'Onbespreekbaar' is voor de Vlaamse politici - althans die van de VLD en de sp.a - een zeer relatief begrip geworden. De Franstaligen beseffen dat en handelen er ook naar. Ze weten nu dat er nog maar weinig grenzen zijn aan wat ze kunnen eisen als tegenprestatie wanneer de Vlamingen nog eens met een communautaire verzuchting komen aankloppen, of wanneer nog eens een arrest van het Arbitragehof moet worden toegepast dat toevallig voordelig uitvalt voor de Vlamingen.

De auteur doceert politieke wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven

12/05/2005

Copyright © De TIJD